

Interdyscyplinarność w opiece i wsparciu osób niepełnosprawnych

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Śląskiego
KATOWICE 2015

Interdyscyplinarność w opiece
i wsparciu osób niepełnosprawnych

TOM 21 (2/2015)
Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji
Osób Niepełnosprawnych

Interdyscyplinarność w opiece i wsparciu osób niepełnosprawnych

pod redakcją naukową

Sylwii Wrony, Jerzego Rottermunda

Rada Naukowa (Advisory Board)

Józef Binnebesel, Jacek Błeszyński, Maria Chodkowska, Petr Franiok, Mieczysław Gulda, Ladislav Horňák, Aniela Korzon, Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, Viktor Lechta, Anna Nowak, Janusz Nowotny, Edward Saulicz, Adam Stankowski, Astrid Kohl, Ann-Katrin Swärd, Wiesław Theiss, Andrzej Radziewicz-Winnicki, Janina Wyczesany, Jolana Hroncová

Redaktor naczelny (Editor-in-Chief)

Zenon Gajdzica

Zastępcy redaktora naczelnego (Deputy Editors-in-Chief)

Anna Klinik, Jerzy Rottermund

Sekretarz Redakcji (Assistant Editor)

Ilona Fajfer-Kruczek

Redaktor statystyczny (Statistics Editor)

Adam Mikrut

Redaktorzy językowi (Language Editors)

Anna Krotofil (język polski), *Agata Cienciala* (język angielski),
Petr Franiok (język czeski), *Ladislav Horňák* (język słowacki)

Redaktorzy tematyczni (Subject Editors)

Zenon Gajdzica (teoretyczne podstawy pedagogiki specjalnej), *Anna Klinik* (polityka społeczna i pedagogika terapeutyczna), *Jerzy Rottermund* (fizjoterapia i rehabilitacja medyczna),
Sylwia Wrona (tyflopädagogika, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka),
Dorota Prysak (oligofrenopedagogika), *Magdalena Bęza* (surdopedagogika),
Ladislav Horňák (pedagogika międzykulturowa),
Ilona Fajfer-Kruczek (rehabilitacja społeczna, resocjalizacja i pedagogika penitencjarna)

Redakcja merytoryczna tomu (Content Editors of the issue)

Ilona Fajfer-Kruczek

Lista recenzentów (List of Reviewers)

Jaroslav Balvín, Jacek Błeszyński, Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk, Miloň Potměšil, Eva Zezulková

Wersja papierowa jest wersją pierwotną (referencyjną) serii wydawniczej.

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Sylwia Wrona, Jerzy Rottermund</i>)	9
--	---

Artykuły, polemiki, dyskusje

<i>Anna Nowak</i> Protection of the rights of persons with disabilities	15
--	----

<i>Boris Titzl</i> Hodnota historického nadhledu pro současnou speciální pedagogiku	29
--	----

<i>Michal Kozubik</i> Postavenie Rómov na Slovensku	39
--	----

<i>Joanna Zemlik, Bożena Zawadzka</i> Stomatologiczna opieka przyłożkowa – możliwości i ograniczenia	47
---	----

<i>Jerzy Rottermund, Andrzej Knapik</i> Aktywność fizyczna przyczynkiem do satysfakcji w geriatrici	57
--	----

<i>Pavol Beňo, Silvia Capíková, Ingrid Juhásová</i> Bariéry, na ktoré narážajú ľudia so sluchovým postihnutím v Slovenskej republike	73
---	----

<i>Danuta Grzesiak-Witek</i> “The piano which speaks” – causes and therapy of child mutism.	85
--	----

<i>Jerzy Norbert Grzegorek</i> Inny w przestrzeni wychowania do twórczości – tancerz z niepełnosprawnością ruchową	95
---	----

Joanna Godawa, Szymon Godawa

Wewnętrzne krajobrazy sztuki – arteterapia we wspieraniu procesów socjalizacyjnych osób z niepełnosprawnością. 105

Recenzje i polemiki

Jerzy Rottermund

Magdalena Bełza: *Systemy edukacji osób umiarkowanie i znacznie oraz głęboko niepełnosprawnych intelektualnie (na przykładzie rozwiązań w Anglii, Republice Czeskiej i Polsce)* 117

Joanna Kapias

Ilona Fajfer-Kruczek: *Wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym* 119

Contents

Introduction (<i>Sylvia Wrona, Jerzy Rottermund</i>)	11
--	----

Articles, polemics, debates

<i>Anna Nowak</i> Protection of the rights of persons with disabilities	15
<i>Boris Titzl</i> The value of historical overview for the contemporary special education	29
<i>Michal Kozubik</i> Status of the Roma in Slovakia	39
<i>Joanna Zemlik, Bożena Zawadzka</i> Bedside dental care – possibilities and limitations	47
<i>Jerzy Rottermund, Andrzej Knapik</i> Physical activity – reason to satisfaction in geriatrics	57
<i>Pavol Beňo, Silvia Capíková, Ingrid Juhásová</i> The barriers that people with hearing impairment in the Slovak republic are facing	73
<i>Danuta Grzesiak-Witek</i> “The piano which speaks” – causes and therapy of child mutism.	85
<i>Jerzy Norbert Grzegorek</i> Different in the aspect of educating to creativity – a dancer with movement dis- ability	95

Joanna Godawa, Szymon Godawa

The inner mindscape of art – art therapy as a support of socialization of disabled people 105

Reviews and polemics

Jerzy Rottermund

M. Bełza: *Systemy edukacji osób umiarkowanie i znacznie oraz głęboko niepełnosprawnych intelektualnie (na przykładzie rozwiązań w Anglii, Republice Czeskiej i Polsce)* 117

Joanna Kapias

I. Fajfer-Kruczek: *Wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym* 119

Wprowadzenie

Podstawowym celem pracy z osobami z mniejszymi lub ograniczonymi możliwościami psychofizycznymi jest utrzymanie, względnie przywrócenie im możliwości uczestniczenia w życiu społecznym. W ostatnich dwóch dziesięcioleciach zdecydowanie zmienił się stosunek społeczeństwa do ludzi z niepełną sprawnością. Zgodnie z powszechnie stosowaną Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF) obecnie zagadnienia niepełnosprawności rozpatruje się uwzględniając upośledzenia dotyczące budowy ciała, funkcjonowania poszczególnych narządów organizmu oraz udziału i aktywności człowieka w codziennym życiu, dlatego terapia, opieka i wsparcie osób niepełnosprawnych ukierunkowane są na łagodzenie ograniczeń funkcjonalnych, aby konkretna osoba, na miarę swoich możliwości, była samowystarczalna, samodzielna i niezależna od pomocy innych osób.

W życiu dorosłego człowieka w wyniku choroby lub urazu często dochodzi do utraty posiadanych już umiejętności, szereg możliwości ulega wtedy ograniczeniu. Pojawia się konieczność reedukacji utraconych zdolności oraz ponownego nauczania czynności i zadań. Nieco inaczej jest w przypadku dzieci niepełnosprawnych, które jeszcze nie nabyły jakichkolwiek kompetencji bądź uzyskały je w niewielkim stopniu. Proces nauki czynności życia codziennego należy dostosować do rodzaju dysfunkcji i towarzyszących deficytów. W sytuacji, gdy opanowanie tych umiejętności jest niemożliwe, postępowanie terapeutyczne powinno zostać ukierunkowane na wytworzenie funkcji zastępczych, często z wykorzystaniem środków technicznych. Przygotowanie osoby do radzenia sobie w codziennym życiu nosi znamiona kompleksowej rehabilitacji i wymaga udziału wielu specjalistów. Są to ludzie o różnym doświadczeniu zawodowym, którzy osobom nie w pełni sprawnym pomagają w przywracaniu i nauce różnorodnych funkcji. Głównym celem takich działań jest doprowa-

dzenie do sytuacji, w której osoby niepełnosprawne mogłyby rozwijać swój potencjał fizyczny, psychiczny, edukacyjny, społeczny i zawodowy. Tak więc priorytetem w pracy na rzecz osób z dysfunkcjami fizycznymi, sensorycznymi i psychicznymi będzie ograniczenie niesprawności wynikającej z wypadków, chorób lub procesów starzenia się.

Przez pokolenia wypracowano wiele różnorodnych metod i technik rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Jednak w codziennej pracy na rzecz tej grupy osób najistotniejsze jest poznanie przyczyn powstania i rozwoju dysfunkcji. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na skutki upośledzenia określonych struktur, względnie ich uszkodzenia, gdyż to determinuje możliwości funkcjonowania i doskonalenia. Na przykład zaburzona praca narządu (narządów) w efekcie powoduje ograniczenia w normalnym funkcjonowaniu, zmniejszając tzw. jakość życia. Dla zapewnienia optymalnych warunków doskonalenia niezbędna jest interdyscyplinarna wiedza i praca.

Słowniki języka polskiego definiują interdyscyplinarność jako korzystanie z dorobku kilku nauk. Dlatego specjaliści reprezentujący różne gałęzie wiedzy propagują nowoczesne, a przede wszystkim holistyczne podejście do usprawniania osób niepełnosprawnych. Nowe pojmowanie rehabilitacji wymusza konieczność czerpania z wielu obszarów wiedzy, np. z nauk medycznych, pedagogicznych, socjologicznych, psychologicznych. Podejmowana kompleksowa rehabilitacja jest bowiem procesem społecznym o wielokierunkowym wymiarze. Wysiłek zespołu rehabilitacyjnego skierowany jest na przywrócenie osobom potrzebującym maksymalnych możliwości samodzielnego życia w rodzinie, środowisku i społeczeństwie, ale nade wszystko na uzyskanie zdolności do pracy zawodowej i twórczej.

Przekazujemy Państwu kolejny numer „Problemów Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych”, pod tytułem *Interdyscyplinarność w opiece i wsparciu osób niepełnosprawnych* (2/2015, tom 21). Zamieszczono w nim dziewięć artykułów, w których autorzy dzielą się swoim doświadczeniem zawodowym, wskazując jednocześnie na konieczność podejmowania zadań i adekwatnych terapii dla poprawy jakości życia osób będących w potrzebie. Kryterium doboru publikacji do przedłożonego tomu mieści się w triadzie: osoba niepełnosprawna (rozwój, zdrowie, potrzeby) – środowisko (kształcenie, nauka, codzienne życie) – zespół rehabilitacyjny. Zakres tematyczny zaprezentowany w czasopiśmie jest szeroki, gdyż taka jest aktualnie potrzeba wymiany myśli, przekazywania sobie wzajemnie informacji o możliwościach, a zarazem prowadzenia czynności terapeutycznych, wspierających czy opiekuńczych.

Sylvia Wrona
Jerzy Rottermund

Introduction

Working with people of lesser or limited psychophysical capabilities is mostly aimed at maintaining or restoring the possibility of their taking part in social life. In compliance with the widely applied International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF), the issues of disability are currently considered with regard to disability concerning the body structure, functioning of particular organs and the person's participation and activity in daily life. Therefore, the main task in the therapy, care and support for the disabled aspires towards the removal of functional limitations so that a particular person, as much as it is possible, could be self-sufficient, self-reliant and independent from other people's help.

What frequently takes place in the life of an adult person is an illness or injury that results in the loss of already acquired abilities – in this way, many possibilities get reduced. In such a situation, the need arises for re-acquiring the lost skills and learning some activities and tasks anew. A different situation occurs in the case of disabled children, who have not acquired any competences, or gained them in a small degree. The process of learning daily life activities should be adjusted to the type of dysfunction and related deficits. When learning and acquiring this is impossible, the therapeutic conduct should aim at working out substitutive functions, often with the use of technological means. Preparing a person for managing in daily life is typical of complex rehabilitation and requires participation of many specialists. They constitute a team of professionals presenting different standpoints and work experience, who help not fully abled people to restore and learn various functions. This is mostly aimed at achieving such a state in which the disabled could develop their physical, mental, educational, social and professional potentialities. Therefore, what is the priority in working with people with physical, sensory and mental dysfunctions is the reduction of disability resulting from accidents, illnesses or ageing.

Over several generations, many different methods and techniques in the rehabilitation of the disabled have been elaborated. However, recognizing the causes of both the origin and development of the dysfunction is of major significance in daily work with this group. What should be focused on, at the same time, are the effects of the impairment or injury of particular structures, because they determine the possibilities for functioning and improving. For example, the disturbed activity of an organ (organs) brings about limitations in the normal life – in the so called quality of life. In order to provide the optimal conditions for improvement, interdisciplinary knowledge and work are necessary.

The dictionary of the Polish language defines *interdisciplinarity* as making use of the output of several sciences. Thus, the modern – and first of all – holistic approach to the rehabilitation of the disabled involves specialists representing different specializations. The new understanding of rehabilitation necessitates the use of works from many fields of knowledge, e.g. medical, pedagogical, sociological, psychological sciences. The undertaken complex rehabilitation is a multidirectional social process. The efforts of a rehabilitation team are focused on restoring maximal possibilities (for people in need) for leading independent life in the family, environment, society, and – above all else – on acquiring the capability of professional and creative work.

What is submitted to the Readers is the current issue of the journal “Problems of Education, Rehabilitation and Socialization of the Disabled” (2/2015, Volume 21), entitled *Interdisciplinarity in the care and support for the disabled*. It comprises nine articles, in which the authors share their professional experience and point out the necessity to undertake adequate tasks and therapies for improving the quality of life of people in need. The criteria for selecting the publications for the current issue are determined by the triad: a disabled person (development, health, needs) – environment (teaching, education, daily life) – rehabilitation team. The range of subjects presented in the issue is wide as there is an urging need to exchange thoughts and information on both the possibilities and the need for therapeutic, support or care activities.

Sylvia Wrona
Jerzy Rottermund

Ogólne informacje dla autorów oraz przebieg i zasady procedury recenzowania

Czasopismo „Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych” jest wydawnictwem ukazującym się nieprzerwanie od 2007 roku. Podejmowana tematyka obejmuje rozprawy naukowe oraz doniesienia z badań ściśle związane z zagadnieniami edukacji, rehabilitacji i socjalizacji osób niepełnosprawnych. Ma ona integrować wiedzę o niepełnosprawności oraz prezentować badania dotyczące rozwoju rehabilitacji, edukacji i funkcjonowania społecznego osób niepełnosprawnych z różnych dyscyplin naukowych (m.in.: pedagogiki, pedagogiki specjalnej, psychologii, fizjoterapii, socjologii).

1. Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa (preferencyjna).
2. Redakcja przyjmuje teksty oryginalne, których treść nie była dotąd publikowana, z podziałem na prace: naukowe / pogładowe / doniesienia z badań / kazuistyczne / list do redakcji / recenzje.
3. Prace naukowe publikowane są w językach: polskim, słowackim, czeskim, niemieckim i angielskim, z wymogiem obowiązkowych streszczeń w językach polskim i angielskim.
4. Teksty do publikacji można nadsyłać drogą elektroniczną lub pocztą tradycyjną (na adres Redakcji) obowiązkowo z dołączoną wersją elektroniczną artykułu.
5. Wstępnej kwalifikacji nadesłanych tekstów dokonuje Zespół Redakcyjny, który poddaje ocenie merytoryczną zgodność treści z profilem tematycznym tomu, formalne warunki określone dla tekstów naukowych, a także dostosowanie tekstu do wymogów edytorskich.
6. Inne teksty, niebędące artykułami naukowymi, takie jak recenzje, komunikaty, polemiki nie podlegają procedurze recenzowania, a o ich publikacji decyduje Zespół Redakcyjny.
7. Redakcja informuje autorów o dopuszczeniu tekstu do recenzji w osobnej wiadomości. Autor może tekst wycofać wyłącznie przed przekazaniem go do recenzji wydawniczej. Redakcja po wstępnej weryfikacji nie odsyła tekstów, które nie spełniają warunków formalnych i nie informuje o tym fakcie autorów.

8. Teksty wstępnie przyjęte do publikacji podlegają ocenie dwóch niezależnych recenzentów zgodnie z zasadą *double-blind review*. Szczegółowe zasady procedury recenzowania zostały opracowane na podstawie wytycznych ministerialnych oraz *Kodeksu etyki pracownika naukowego* przygotowanego przez Komisję do spraw Etyki w Nauce PAN, uchwalonego przez Zgromadzenie Ogólne PAN 13 grudnia 2012.
9. Zespół Redakcyjny informuje autorów o treści recenzji i prosi o ustosunkowanie się do nich, po czym podejmuje decyzję o dopuszczeniu lub niedopuszczeniu tekstu do publikacji. Redakcja ma prawo do skracania i korekty wydawniczej nadesłanych tekstów. Na tym etapie procedury wydawniczej autor ma obowiązek przesłać pisemne oświadczenie o oryginalności tekstu na adres Redakcji lub wydawnictwa.
10. Lista recenzentów prezentowana jest w ostatnim tomie (numerze) dla danego roku, a także znajduje się na stronie internetowej.
11. Archiwalne numery czasopisma oraz wszelkie szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej www.problemy.edukacji.us.edu.pl.

Zespół Redakcyjny

Adres Redakcji:

Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bielska 62, 43-400 Cieszyn

tel. +48 33 8546200

e-mail: problemy.edukacji@us.edu.pl

Redakcja tekstów polskich
Joanna Szewczyk

Redakcja tekstów angielskich
Lidia Falkowska-Winder

Redakcja tekstów słowackich
Zuzana Obertová

Redakcja tekstu czeskiego
Martina Bořilová

Projekt okładki
Anna Gawryś

Korekta
Katarzyna Kondracka

Łamanie
Marek Zagniński

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2391-9973
(wersja drukowana)

ISSN 2449-6855
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 100 + 50 egz. Ark. druk. 7,875.
Ark wyd. 8,5. Papier offset. kl. III, 90 g.
Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

edukacja

niepełnosprawność

socializacja

rehabilitacja

CENA 20 ZŁ | ISSN 2449-6855
(+VAT)

Więcej o książce: